

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ УМОВАХ СОЦІУМУ.

У статті вивчається вплив трансформаційних умов соціуму на ціннісні орієнтації особистості. Теоретично та емпірично досліджується змістові характеристики ціннісних орієнтацій жінок із родин військовослужбовців в умовах соціальних трансформацій, викликаних війною.

Ключові слова: ціннісні орієнтації, трансформаційні умови, резильєнтність.

The article studies the influence of transformational conditions of society on the value orientations of the individual. Theoretically and empirically, the content characteristics of the value orientations of women from families of military personnel in the conditions of social transformations caused by the war are investigated.

Keywords: value orientations, transformational conditions, resilience.

Сучасний світ характеризується стрімкими соціальними, економічними та політичними змінами, які суттєво впливають на формування ціннісних орієнтацій особистості. У трансформаційних умовах соціуму, коли традиційні норми та цінності зазнають переосмислення, а нові виклики, такі як глобалізація, технологічний прогрес, війни та соціальні кризи, змінюють суспільні структури, дослідження ціннісних орієнтацій набуває особливої актуальності. Цінності виступають основою для прийняття рішень, визначають поведінку людини та її взаємодію з іншими, формуючи як індивідуальну, так і колективну ідентичність. У період суспільних трансформацій, коли стабільність поступається місцем невизначеності, розуміння того, як формуються, трансформуються чи зберігаються цінності, стає ключовим для прогнозування соціальних процесів і підтримки психологічного благополуччя людини.

У психологічному дослідженні ціннісні орієнтації розглядаються як комплексне явище, що перебуває на межі мотиваційної сфери та світоглядних структур свідомості. Вони є важливим психологічним конструктором, оскільки поведінка людини значною мірою залежить від її установок, цілей і переконань. Ціннісні орієнтації тісно пов'язані з потребами та мотивами, які формують інтереси індивіда. Потреби є основою для виникнення інтересів, тоді як ціннісні орієнтації визначають їхній зміст і спрямованість [1].

А. Петров вважає: «Ціннісні орієнтації є частиною внутрішнього світу особистості, яка водночас спрямовує і регулює її дії. Цінності – це ідеї, ідеали, цілі, до яких прагне людина і суспільство. Цінністю для людини є все, що має для неї певне особистісне чи суспільне значення. Цінність – це уявлення про те, що є святим для людини, групи, суспільства в цілому» [2].

На думку О. Савенко, у сучасному розумінні ціннісні орієнтації являють собою насамперед вибір або відкидання певних смислів, які виступають організуючим принципом життя людини. Вони відображають готовність чи неготовність діяти відповідно до цих смислів, визначаючи напрям поведінки та життєвих виборів, тобто, ціннісні орієнтації формують загальну спрямованість інтересів і прагнень особистості, створюючи ієрархію її уподобань, зразків для наслідування та цільових установок [3].

Особливу увагу в контексті цього дослідження привертають ціннісні орієнтації жінок із родин військовослужбовців. Дана група перебуває в унікальних умовах, адже їхнє життя часто ускладнене не лише загальними соціальними трансформаціями, а й специфічними викликами, пов'язаними з війною. Постійна тривога за близьких, які перебувають у зоні бойових дій, необхідність адаптації до нових соціальних ролей, економічні труднощі та психологічний тиск формують особливий контекст, у якому цінності цих жінок можуть зазнавати значних змін. Дослідження ціннісних орієнтацій цієї групи дозволяє не лише зрозуміти, як війна впливає на їхню свідомість, але й розробити ефективні стратегії психологічної підтримки, спрямовані на підвищення резилієнтності та адаптації до стресових умов.

Емпіричне дослідження на вибірці з 62 жінок показало, що ціннісні орієнтації жінок із родин військовослужбовців характеризуються домінуванням цінності безпеки, що відображає потребу в стабільності в умовах війни. Високі показники стимуляції, досягнення та доброзичливості свідчать про прагнення до активної адаптації та підтримки соціальних зв'язків. Проте більшість цінностей, таких як активне життя, свобода і творчість, є важкодоступними, що вказує на ціннісні конфлікти. Резилієнтність переважно низька, а психологічне благополуччя обмежене за шкалами самоприйняття і управління середовищем. Спрямованість на себе є домінуючою, що відображає фокус на особистих потребах.

Ціннісні орієнтації жінок із родин військовослужбовців є динамічною системою, яка відображає їхню адаптацію до війни. Низька доступність цінностей і обмежене психологічне благополуччя вказують на потребу в цілеспрямованій підтримці, а програма рефлексії є ефективним інструментом для підвищення резилієнтності та гармонізації ціннісної сфери. Дослідження цього питання може слугувати основою для розробки соціальних програм, спрямованих на підтримку вразливих груп населення, зокрема жінок із родин військовослужбовців, які потребують особливої уваги через їхню унікальну ситуацію.

ЛІТЕРАТУРА:

- 1.Самойленко Л. В. Ціннісні орієнтації в структурі особистості. Теоретичні та практичні аспекти розвитку науки та освіти (частина I): матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, Львів, 10–11 квітня 2021 р. Львів : Львівський науковий форум, 2021. С. 37–40.
- 2.Петров А. О. Ціннісні орієнтації особистості. Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції, Дніпро, ВНПЗ ДГУ, 30 листопада 2022 р. Дніпро, 2022. С. 99–102.

3.Савенко О. Ціннісні орієнтації у сучасній науковій думці. Актуальні проблеми формування ціннісно-моральних орієнтацій студентів як детермінанта освітньої діяльності закладів фахової передвищої освіти: збірник матеріалів. 2022. Т. 2. С. 84–86.

Науковий керівник

к.ф.н., доц. Гудзенко О. Г.